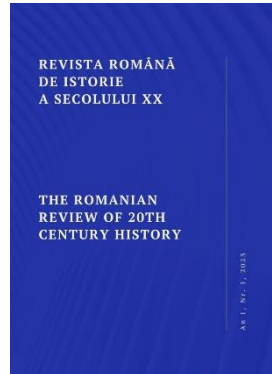

Revista română de istorie a
secolului XX
•
The Romanian Review of 20th
Century History

No. 1/2023

Extract from `Recenzii și note bibliografice` section of no.1/2023 issue

URL: <https://revista.cis20.ro/rrisxx-1-2023/>

Published under the aegis of the [Centre for 20th century history](#), Faculty of History,
"Alexandru Ioan Cuza University" of Iași

Editura Universității „Alexandru Ioan Cuza” din Iași, 2023
ISSN 3008 – 5071

despre confiscarea Tezaurului, despre intenția Sovietului de a declara război României și despre plecarea corpului diplomatic român din Rusia.

Colecția de documente dedicată lui *Constantin Diamandi, ministru al României la Petrograd*, lansată de către Arhivele Naționale ale României reprezintă o contribuție însemnată pentru cunoașterea activității fostului ministru plenipotențiar din capitala Rusiei. De asemenea, informațiile de natură istorică, care pot fi găsite în cele trei volume de documente, sunt surse valoroase de documentare și de studiu, reprezentând un aspect important al istoriei naționale. Printr-un efort susținut, editorii au selectat acte diplomatice și au pus la dispoziția cititorului nu numai documentele traduse, ci au facilitat studierea lor prin introducerea mai multor instrumente de orientare. Nu în ultimul rând, contribuția „Studiului introductiv”, realizat de Daniel Cain și completat de „Nota asupra ediției”, redactată de către editori, au rolul de a ne introduce în contextul istoric și de a ne ușura înțelegerea memoriilor și corespondenței diplomatice.

Ionel DOCTORU*

Noțiuni de drept internațional maritim și fluvial (1915), ediție îngrijită de Adrian-Bogdan Ceobanu și Constantin Ardeleanu, prefață de Bogdan Aurescu, București, Editura Militară, 2022, 201 p.

Așa cum aflăm din *Nota asupra ediției*, manuscrisul reprodus în *Noțiuni de drept internațional maritim și fluvial (1915)* nu l-a avut ca singur autor pe Nicolae Docan, fost judecător, șef al serviciului contencios al Primăriei Iași, diplomat, secretar general al Ministerului Afacerilor Străine și membru corespondent al Academiei Române. La elaborarea documentului au participat experți în domeniile acoperite de manuscris, din Ministerul de Război (Marele Stat Major și Direcția Marină) și Curtea de Apel București. Contribuțiile acestora au fost reunite și completate de Nicolae Docan.

La fel ca și manuscrisul care stă la baza sa, volumul *Noțiuni de drept internațional maritim și fluvial (1915)* este compus din mai multe contribuții care prezintă, pe lângă *Nota asupra ediției*, contextul elaborării

---

* Doctor al Facultății de Istorie, Universitatea „Alexandru Ioan Cuza” din Iași.

Recenzii și note bibliografice

și conținutul manuscrisului (Constantin Ardeleanu – *Expertiza diplomatică, juridică și navală în pregătirea participării României la război*), biografia lui Nicolae Docan (Adrian-Bogdan Ceobanu – *Studiu introductiv. Nicolae Docan – un diplomat care inspira o sfântă spaimă în Minister*) și, pe scurt, evoluțiile care au survenit în dreptul internațional după elaborarea manuscrisului (Bogdan Aurescu – *Prefață*).

Noțiunile de drept internațional maritim și fluvial (în continuare *Noțiunile*) au, așa cum arată Bogdan Aurescu, în primul rând o valoare istorică, dreptul fluvial și cel maritim fiind în mod radical transformate de-a lungul celor mai mult de 100 de ani care au trecut de la finalizarea manuscrisului. Dar deoarece construcția instituțională a dreptului internațional nu este sistematizată, multe norme menționate în document continuă să fie aplicabile, în tot sau în parte, și în prezent. Câteva dintre ele sunt enumerate în *Prefață*. Poate și de aceea, Nicolae Docan, așa cum este înfățișat de Adrian-Bogdan Ceobanu în *Studiul introductiv*, ar putea chiar și astăzi să se așeze la unul dintre birourile din clădirea Ministerului Afacerilor Externe din Aleea Alexandru și să redacteze o Notă care să privească aceste domenii. Mai dificilă ar fi probabil utilizarea programului informatic de editare de texte.

Studiul introductiv dezvăluie o personalitate deosebită, pe nedrept dată uitării. Nicolae Docan a fost unul dintre cei mai competenți administratori care au construit România europeană de la sfârșitul secolului XIX și începutul secolului XX. Parcursul uman pe care îl prezintă *Studiul*, începând de la origini, este unul care impresionează prin dedicația față de administrația publică. Nu este un parcurs brusc ci pare să fi fost o continuare a construcției începute de alți membri ai familiei Docan. În același timp, așa cum arată Adrian-Bogdan Ceobanu, activitatea lui Nicolae Docan cuprinde și alte domenii decât administrația publică, printre care numismatica și genealogia. Așezându-se la biroul pe care l-am menționat mai sus, Nicolae Docan ar găsi și azi pasionați în numismatică printre diplomații români.

Revenind la manuscrisul redactat și coordonat de Nicolae Docan, Constantin Ardeleanu arată că acesta nu este doar o cercetare academică. Experții instituțiilor române au elaborat în contextul pregătirilor pentru o eventuală participare a României la Primul Război Mondial un document care să ghideze ofițerii din flota românească în interacțiunile

lor juridice fluviale și maritime, inclusiv în relațiile cu instituțiile relevante, cum ar fi Comisia Europeană a Dunării. Această constatare este cheia citirii documentului și oferă o explicație pentru lipsa de uniformitate a *Noțiunilor*, remarcată de Bogdan Aurescu în *Prefață*.

Cei care studiază dreptul internațional public află despre existența lui Carlos Calvo, istoric și jurist argentinian, prin intermediul doctrinei/clauzei care îi poartă numele. Carlos Calvo i-a fost însă contemporan lui Nicolae Docan, care îl și citează în introducerea *Noțiunilor*. Această introducere prezintă foarte sumar câteva concepte esențiale pentru înțelegerea noțiunii de drept internațional public. Aspectele direct relevante pentru scopurile *Noțiunilor* sunt prezentate ulterior mult mai detaliat. De exemplu, în Partea I, consacrată noțiunilor de drept aplicabil pe timp de pace, sunt prezentate printre altele întinderea mării teritoriale, regimul strâmtorilor Bosfor și Dardanele, canalele maritime, cablurile telegrafice submarine, apele de frontieră, inclusiv modalitatea de stabilire a frontierelor pe aceste ape, regimul european al navigației fluviale și Comisia Europeană a Dunării. În Partea a II-a, un capitol întreg este dedicat declarațiilor de război, în timp ce neutralității îi este consacrată o amplă secțiune.

Utilizând cheia pe care o și oferă cititorului, Constantin Ardeleanu prezintă foarte util părțile, secțiunile și capitolele *Noțiunilor* în contextul redactării lor în timpul Primul Război Mondial și al neutralității inițiale a României, contribuind astfel, împreună cu Adrian-Bogdan Ceobanu și Bogdan Aurescu la întregirea conceptuală a manuscrisului. Probabil că în lipsa acestor studii, *Noțiunile* nu ar fi prezentat interes decât pentru cercetătorii interesați de conținutul juridic vechi de mai mult de un secol al câtorva ramuri ale dreptului internațional public. Împreună însă, manuscrisul și studiile reunite în volumul publicat de Editura Militară sunt o incursiune captivantă în istoria României.

Felix ZAHARIA*

---

* Director al Direcției tratate internaționale, Ministerul Afacerilor Externe, fost director general adjunct și consilier juridic al Secretariatului Comisiei Dunării (2016-2022).